

Kemalettin Sami Paşa (1884-1934)

Kemaleddin Sami Paşa (d. 1884, Sinop-ö. 15 Nisan 1934, Berlin): Asker, siyaset adamı, diplomat. Babası Abdurrahman Sami Bey'dir. Mühendishane-i Beri-i Hümayun'u (1905), Erkân-ı Harbiye Mektebi'ni bitirdikten (1908) sonra Kurmay Yüzbaşı olarak 4. Ordu emrine verildi. 1911'de Yanya'da Bağımsız Yanya Kolordusu Kumandanlığında Birinci Harekât Şubesi Müdürü olarak görev yaptı. Balkan Savaşları'na (1912-1913) katıldı. Burada sağ kolundan yaralandığından "*Çolak Kemal veya Çolak Sami*" lakabı ile de anılmaya başlandı. Meslekî eğitim için Almanya'ya gönderildi (1912). 1 Mart 1914'te Binbaşı oldu. Harp Okulu'nda öğretmenlik yaptı. 1915'te Şehzade Ömer Faruk Efendi'nin öğretmeni olarak onunla birlikte Avrupa'ya gitti. Birinci Dünya Savaşı'nda (1914-1918) çeşitli cephelerde çarpıştı. Çanakkale Cephesinde (Ağustos-Aralık 1915) Kuzey Grubu Harekât Şube Müdürlüğü yaptı. 4. Orduya bağlı 15. Kolordu bölgesinde Hicaz Kuvve-i Seferiyyesi Komutanlığı Kurmay Başkanı oldu (18 Ağustos 1917-28 Ocak 1918). Bu görevi sırasında 20 Ekim 1917'de Yarbaylığa yükseldi. 1918'de 9. Orduya bağlı 1. Kafkas Kolordusunun 10. Kafkas Tümeninin komutanı olarak Kafkas cephesinde savaştı. Mondros Mütarekesi (30 Ekim 1918) günlerinde İstanbul'a çağrıldı. Bir süre doğrudan 3. Orduya bağlanan 10. Kafkas tümeni (2 Nisan 1919) de İstanbul'a nakledildi ve onun emrine verildi (27 Ekim 1919) İstanbul'da 10. Kafkas Tümeni Komutanı iken Millî Mücadeleye destek vermek amacıyla 13 Kasım 1919'da kurulan gizli Karakol Cemiyeti'nin merkez heyetinin üyesi olarak çalıştı. İtilaf Devletleri tarafından İstanbul'un resmen işgali (16 Mart 1920) üzerine Anadolu'ya geçti ve Kurtuluş Savaşı'na katıldı. 22 Kasım 1920'de Ankara'ya geldi ve 10 Aralık 1920'de 1. Tümen Komutanlığına ve Ankara Komutanlığına getirildi. 31 Mart 1921'de albay rütbesiyle II. İnönü Savaşı'na ve Sakarya Savaşı'na katıldı. Sakarya Savaşı sırasında 4 Mayıs 1921'de 4. Grup (2 tümenli) Komutanı olarak görev yaptıktan sonra 4. Kolordu Komutanlığına getirildi (13 Eylül 1921). Büyük Taarruz'da da görev yaptı. Büyük Taarruz'daki başarıları nedeniyle 31 Ağustos 1922'de tuğgeneralliğe yükseltilmiştir. Tuğgeneral rütbesiyle 3 Eylül 1922'de başladığı 4. Kolordu Komutanlığını 20 Ağustos 1924 tarihine kadar yürüttü. 23 Haziran 1923'te Sinop milletvekili olarak ikinci dönem Türkiye Büyük Millet Meclisine seçildi. 1924'te Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal'in (Atatürk) asker milletvekillerinden iki görevden birini seçmelerini istemesi üzerine mebusluktan istifa ederek ayrıldı. Aynı yıl askerlikle ilişkisini kesmeksizin Berlin Büyükelçiliğine (Alman Hükümeti nezdinde Büyükelçi unvanı ve Fevkalade Murahhas ve Orta Elçi vazifeleri ile) atandı (12 Ağustos 1924). 7 Ekim 1924'de güven mektubunu

Kemalettin Sami Paşa

Berlin’de sunarak başladığı bu görevi sırasında korgeneralliğe yükseltildi (30 Ağustos 1926). **24 Eylül 1928’de** askerlikten emekliye ayrıldı. Berlin’de Türkiye büyükelçisi olarak görev yaparken 1930’da Türkiye Olimpiyat Komitesine üye oldu ve aynı yıl komitenin başkanlığına seçildi (5. başkan). 1933 yılında geçirdiği trafik kazası sonrası uzun süren tedavi sürecinde Olimpiyat Komitesi başkanlığından ayrıldı. Berlin’deki büyükelçilik görevi sırasında 15 Nisan 1934’te geçirdiği bir mide ameliyatı ardından öldü. 19 Nisan 1934 Berlin’de düzenlenen büyük bir cenaze töreninin ardından trenle yurda getirilen cenazesi 25 Nisan 1934’te düzenlenen törenle İstanbul Eyüp 16 Mart Şehitliğinde toprağa verildi. Mezarı 1988’de Ankara’daki Devlet Mezarlığı’na nakledildi. Almanca ve Fransızca biliyordu. Abbas Hilmi Paşa’nın kızı Prenses Emine Hanım ile evlendi. Yakınları, ölümünden sonra (21 Haziran 1934’te çıkarılan 2525 sayılı Soyadı Kanunu üzerine) Gökçen soyadını aldılar. Görev ve hizmetlerindeki başarılarından dolayı Dördüncü Rütbeden Osmanî Nişanı, Gümüş Muharebe Liyakat ve Gümüş Muharebe İmtiyaz Madalyaları, Alman Demir Salip Nişanı, Afgan Serdarlık Nişanı, İstiklâl Madalyası ve Takdirname verildi.

Halil BAL

KAYNAKÇA

ADIVAR, Halide Edip, **Türk’ün Ateşle İmtihanı**, İstanbul 1971.

Ayın Tarihi, Mayıs 1934, s.4-6, 20-22, 66-68.

BAYCAN, Nusret, **Nutuk’da Anılan Komutanların Biyografileri**, Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı, Ankara 1981.

GÖRGÜLÜ, İsmet, **On Yıllık Harbin Kadrosu (1912-1922)**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1993.

“Kemaleddin Sami Paşa”, **Ana Britannica**, 13, s.165.

“Kemalettin Sami Paşa İstanbul’un İşgali Günü Nasıl Kaçtığını Anlatıyor”, **Dün ve Bugün**, S 9, 9 Aralık 1955, s.8-9.

KOÇAK, Cemil, **Türk-Alman İlişkileri (1923-1939)**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1991.

ÖNELÇİN, H. Adnan, **Nutuk’un (Söylev’in) İçinden**, Yüce Yayınları, İstanbul 1981.

ŞİMŞİR, Bilal N., **Atatürk ve Yabancı Devlet Başkanları**, Cilt I, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1993.

Türk İstiklâl Harbine Katılan Tümen ve Daha Üst Kademelerdeki Komutanların Biyografileri, T.C. Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı, Ankara 1972.

Kemalettin Sami Paşa

28/11/2023 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/kemalettin-sami-pasa-1884-1934/?pdf=3533> adresinden erişilmiştir